

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. —
Előfizetési díj július — decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz

küldve vagy postai úton a „Politikai újdonságokkal“ együtt csupán csak 3 ft pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

A kóbor angol.

IV.

Török élet.

A töröknek évenként négy böjtje van s ezt szigorúan meg is tartja. Naponként ötször imádkozik s már korán reggel kezd hozzá. Szünet nélkül mosakodik, mert azt hiszi, hogy a mosás lelkét tisztán tartja; vallása alapítója azonban igen jól tudta, hogy e forró ég alatt a test tisztántartása nagyon szükséges. Minden török életében legalább egyszer tartozik Mekka- és Medinába zarándokolni; de a tehetős e fáradsalmas utat gyakran követküldése által végezi, mi a célnak ép úgy megfelel, sőt divatosabb is. Bort nem isznak — kivált közhelyen, vagy fecsegő ember előtt; s igen bökezűek — kivált más ember erszényéből.

A házassági szertartást a kadi végzi. E szertartás igen rövid s csak néhány szóból áll, azonban hiteles tanuk jelenléte szükséges. Illyeseket gyakran igen bajos találni ezen országban, hol olly ritka az igaz szó s így olly gyér a hitel. Ennélfogva Mahomet zöld turbános ivadékai, kik t. i. nemesi rangra s e miatt hitelességre tartottak igényt, a tanuskodásból üzletet csináltak; idő jártával azonban sok ollyasról tanuskodván, mi soha sem történt meg, az üzlet rosz hirbe jött s most már csak tönkre ment nemesek végmenedéke.

A töröknek négy feleséget szabad vennie; e szabadsággal élni azonban kevés találja jónak. A négy feleség nemcsak hogy végkép kizsebeli őt, hanem körmeit is olly élénk ügyességgel veri egymás arczába, hogy többnyire egyiken sincs emberi ábrázat. E körülmények miatt a békeszerető beéri egygyel is. A többi nők száma, kik soha sem álltak a kadi előtt, a szobák mennyiségétől függ; mert hosszú tapasztalás bizonyosága szerint az egyetlen mód e nőket meggátolni abban, hogy egymás szeméit ki ne kaparják, mindeniknek külön szobába zárásában áll.

E török nő furcsa egy teremtés. Negédes, festett arczu, elhízott, dőre és gyermekes; foglalkozása nem egyéb, mint édeségeket enni és öltözködni s közben néha — nem igen gyöngéd dalt dalolni és tánczot járni.

Minden nő gyermekei elkülönözve nőnek fel s ha néha találkoznak, kész a verekedés, épen úgy mint mamáik között. De az okos szülő többnyire azzal veszi az illy kellemetlenség elejét, hogy nem ismerteti meg őket egymással. Így esik meg gyakran, hogy a háremből kilépő ifju elbámul rokonai nagy számán — s nem igen örül meg neki. Arra is volt példa, hogy a hatalomra jutott egyén szép szerével eltette láb alól a sok fölösleges testvért s ezeknek hírét nem lehetett többé hallani — most azonban illyesmi már nem igen történik.

A török szereti a szép lovakat és cselédeket, de ruházata val nagyon keveset gondol. A szép művészetekkel eddigelé mit sem törődtek uj ismerőseink. (Ezt a „kóbor angol“ mondja, nem mi, kiknek a törökök nagyon is régi ismerőseink.) Hasznos ismeretek szerzését a keleti ember méltósága alattinak tartja. (Az a „keleti“ nagyon kétértelmű kifejezés!) Keresztbe tett lábakon ülve pipázni sokkal bölcsebb és kényelmesebb dolog. Ehhez képest az írásmestersége igen ritka tulajdon Törökországban s ezt csak kevesen gyakorolják — pénzért. Maga a nyelv is annyira kimiveletlen és határozatlan, hogy soha sem akadtam még két jó baráttra, kiknek egyike a másikáról megvallotta volna, hogy anyanyelvét jól beszéli. A nyomtatás egészen háttérbe szorult. Egyetlen török napi lap sem jelenik meg, — Konstantinápolyban két folyóirat előfizetők hiánya miatt csak úgy tengődik. Ebből is látható, milly fogalmaik lehetnek uj ismerőseinknek a dolgok és események jelen folyamáról s nem csoda, ha Angliát gyakran a veres tenger szigetének tartják.

A törökök gyűlölik s nem képesek megérteni a párviadalt. Ők azt hiszik, hogy nyugaton a párbajt a szultán rendeli meg, mint alkalmas eszközt arra, hogy valamelly alkalmatlan embertől megmenekülhessen. Náluk a veszekedő emberekre nézve igen derék szokás van divatban. Bairam ünnepén minden török kibékülni tartozik ellenségével, bár mi legyen is a harag oka. Az ő dolguk, ha ezután még jobban gyűlölik egymást.

A párbaj ellen azonban nem talán halál félelme miatt van kifogásuk. Vakmerő bátorságuk kérdésen kívül áll. De nem egyezik meg elveikkel az, hogy hives hajnalban valamelly magányos helyre menjenek megölni jó barátjokat, ki lábaikra hágott. Erre egyébiránt nem is adnak alkalmat, mert szépen keresztbe s maguk alá rakott lábaikra senki sem hághat; társalgások pedig olly csodás virágos nyelven foly, hogy sértésre ritkán kerül a dolog. Az igaz, hogy azután ha sértés történt, a mérgezéssel hamar készen vannak s ezt sokkal csendesebb módnak tartják valakit láb alól eltenni, mint a párbajt. A mérgezést azonban nem vitték annyira s nem értenek hozzá olly finomul és ügyesen, mint az olaszok és oroszok s nem is olly gyakran fordul elő. A török, ha valakire megharagszik, kivált ha e valaki görög, emberek t bérel, kik azt jól eldöngessék s észre téritsék. — A görög él a gyanuperral s lehetőleg kerüli az összetűzést.

A törökök fatalisták, azaz hiszik, hogy minden esemény előre meg van írva a sors könyvében s földi hatalom ezen többé nem változtathat. Szerintök nem csak a természet rendje, de az emberi akarat is a fátumnak — végzetnek van alárendelve. Azt tartják, hogy az almatermés mennyiségét épen úgy, mint a görög lázadók nyársba vonását, Allah nagy bölcsen előre rendelte el. Ennélfogva nem is tesznek sikertelen lépéseket valamelly

csapás elfordítására. Biztosító intézeteknek török földön hire sincs. Ők az illy intézményt vétkes nyerekedésnek tartanak. A veszteglő házak ujabbkori eszméjét sem szeretik. Az orvos náluk nem olly hatalmas egyén, mint nálunk. Tisztelik őt, mint a fájdalom és baj enyhítőjét, de hitük szerint a beteg, ha ennek halála meg van írva, nem segíthet. Ezen okból a török nem örmest avatkozik a végzet működésébe, ha például ennek egy házat lángba borítani tetszett. A török szívélyesen rázna kezét (ha t. i. kezét fogni és rázni szokása volna) a nagy himlőben fekvő beteggel s aggodalom nélkül viselné a pestisben kimult embernek ruháit. Hite e tekintetben csodás bölcsességi. Azt hiszi, hogy a pestis *szelem*, melly a levegőben jár, két lándzsát, egy fejezet és egy feketét, tart kezében s ezekkel érinti az embereket. Kiket a fehér lándzsával érint, azok nem halnak meg; de a feketével érintettek számára nincs segítség. Egy hasonló bölcsességi más tan szerint a pestist nem *egy*, de *sok* szelem képviseli. E fölött közöttük már sok heves vita folyt, a kelet bölcsői azonban mai napig sem döntötték meg el e kérdést. (Kóbor angolunk feledé megjegyezni, hogy e hit a végzetben teszi a törököt jó katonává; mi egyébiránt megfordítva is áll, a mennyiben minden jó katona többé kevésbé fatalista a csata napján.)

Az európaiótól eltérő tömérdek török szokás közt igen felütnő az, hogy míg nálunk a jobb oldalra, Törökországban a bal oldalra ültetik a megtisztelni kívánt személyt; továbbá, hogy a kézzelintés, mi nálunk hívást jelent, náluk távozásra jel s megfordítva, kinek távozását ohajtják vagy parancsolják, azt mi barátságos hívásnak vennők a közeledésre. Ez nem egy félreértésre adott már alkalmat.

A törököknek, vagy is inkább Törökország lakosainak, legyen az bár ozmanli, örmény, bolgár, oláh, moldva, görög — kivétel nélkül egy nevezetes szenvedélye van s ez a bolhafogás. Örömlükben felkiáltva s nagy ügyességet tanusítva csipik el a kis állatot, melyet azután csendes mosolyu élvezettel morzsolnak hüvelyk és mutató ujjai között. Mosheában és kávéházban, társas körben és az utcán, a török mindenütt bolhát fog s illy célból megállna utközben, akár menyegzőjére menne, akár akasztani vinnék. A török hölgy a leggyöngédebb társalgást is megszakítja, a kereskedő nyereséges alkuját félbe hagyja, hogy egy bolhát üldözhessen és elfoghasson.

A konstantinápolyi házak nagyobb része fából épült lévén, ezeknek kényelmes zugaiban a bolhák igen elszaporodnak — a házigazda pedig pusztításukra mit sem követ el. Azt tartja, hogy a bolha barátja az embernek, mert a csipései okozta bőringerülttség meggátolja a rossz nedvek összetorlódását, azután a vakarózás igen kellemes érzés; a bolha, ugymond, soha nem csip veszélyes helyen, nem bántja a szemet, fület, nem nyitja meg az eret; a dologtalanoknak foglalkozást szerez; más emberen való megfogása gyakran kedvező alkalmat nyújt társalgás vagy ismeretség kezdésére; illy ismeretségekből már több baráti viszony, sőt házasság is lett stb. stb.

Az európaiot, ki a bolhákat csömörletes vagy alkalmatlan lakóknak találja, a török nem értené s ép úgy bámulná, mint a khinaiak bámulnának, ha valaki azt merné előttük állítani, hogy a páczolt kutyahus nem jó eledel.

(Folytatás.)

A z e k é r ő l .

DIENES LAJOS.

(Vége.)

1846-ban Pesten iparműkiállítás volt, melly annyiban is országos figyelmet érdemelt, minthogy a hazai szorgalom minden iparága bemutatta annak oltárán nemzeti szorgalmunk zsongait.

Volt ott egyebek között egy kaczkias juhászbunda is, melyet 1000 pengő ftra tartott készítője, s bele is kerülhetett annyiba, mert a sok ezüst, arany- és selyemszálon kívül szinte egy egész év drága perceit férczelé reá a szorgalmas szücs-mester. — E csifra bunda bámulói közül sokan orrfintorgatva

emlegették, hogy valami nagy urnak szánta volt a szegény iparos czafrangos remekét, de a nagy ur igen megsokallotta érte azt a potom 1000 pengőt, s lehet, hogy olly heves szücslegények is akadtak, kik nemzeti szégyennek tekinték azt a szörnyűséges eseményt, miszerint a tengerbámuló közül egy vevője sem akadt a nemzeti muzeum egyik teremében kiterített birkabőr palástnak. Én ellenben részemről azt tartom, hogy az akkori értelmes közönségnek nagy tisztességére válik a *csifra* bunda megbukása ugyanazon évi iparműtárlatban, mellynek bírálóválasztmánya Vidacs István vasekéjét *egyszerű* erényei miatt arany érdempénzzel jutalmazá meg, mellyről következőkép nyilatkoznak az illető bírálók:

— — — „Valamint az ekét általában a világ minden gépei legfontosbbikának hiszszük, úgy erre nézve büszkék lehetünk, hogy mi alólirttak, kik a miveltebb külföldnek nagy részét gazdasági tekintetben beutazni szerencsések valánk, jobb és tökéletesebb ekéket, mint minöket *Vidacs* pesti gépészünk készít, sehol eddig nem láttunk. Mindazon ekék, mellyeket *Vidacs* a külföldiek után állit elő, nem csak az eredeti tulajdonokat teljesen visszaadják, hanem fölül is mulják azokat, a legczélszerűbb javítások által. S ha bár ezt már magában is nagy érdemnek tartjuk olly országban, hol a mezőgazdasági termények olcsósága s a pénznek csekély volta olly kevés ösztönt nyújt drágább eszközök megszerzésére, s ha bár továbbá *Vidacs*nak minden egyes ekéje és szecskavágója, mind jeles szerkezeténél mind lehető jutányos áránál fogva legfőbb meglegedésünket nyeré, mégis a legnagyobb mértékben érdekelt bennünket *öntött ekéje*, mellyet érdemesnek tartunk, hogy *Vidacs*nak saját nevét viselje, s mellynek megkülönböztető tulajdonsága abban áll, hogy az egész eke, kivéven a szántóvasat, egy darabból áll, szilárd, kényelmes, szabályszerű, s mint a mult nyári próbaszántás mutatta, tökéletesen fordít, tetszés szerint mély és sekély, széles vagy keskeny szántásra egyaránt alkalmas; egy darabból állván az egész, nem kíván munkaközben semmi igazítást, mi más ekéknél gyakran előfordul, s nem ritkán egy szegnek helytelen beütése által az eke hatását módosítja, megváltoztatja; ezen ekének szántóvasa egy darabka lapos vasból készül, minőt minden falusi kovács megcsinálhat, minőt más ekéhez három annyi költséggel kell megszerezni. Miután továbbá az összes ekevas kormányával egyetemben egy forma után öntetik, ha belőle többel egyszerre szántanak, a barázda egyenlősége a szántást is könnyíti, de egyszersmind a szemet is kellemesíti, s a hibát is észrevehetővé teszi. Ezen eke továbbá tartosságra is kitünő, s hihető, hogy 15 — 20 évi használhatóságra számíthatni. E szép tulajdonokhoz járul végre az olcsóság, melly lehetővé teszi, hogy ez eszköz érdeme szerint országszerte terjesztessék. Ezen ekének kiemeléseivel legkevésbé sem akarjuk *Vidacs* egyéb eszközeinek jelességét csonkitani, s nagyra becsüljük benne, hogy a törekvő gazdák számára még olly drágább eszközöket is készít, mikből számos példányu eladásokra nem számolhat. Kitünőleg jelesnek találtuk még *Vidacs* eszközei között a *turóékét* (mineur) melly a földnek mélyítésénél nevezetes szolgálatot tesz, továbbá a csehországi szecskavágót, mellyet ő első készített a hazában, s mellynél még jobbat nem ismerünk. Végre az általa készített és javított svéd cséplőgépet, mellyből már több rendbeli állittatott fel a hazában, közmelegedésre használtik, mellyet ő saját találmányu löhermagcséplővel köte össze.

Ohajtanók, ha mindazon tisztelt gazdák, kik a jobb szerkezetű ekék becsét felfogni, s a jó szántás fontosságát átlátni képesek, derék *Vidacs*unk törekvéseit méltányolják, s az által, hogy jobb eszközök megszerzésével saját üzletüket tökéletesítik, egyszersmind e derék, fáradhatlan, s áldozatokra kész gépészünk hasznos működésének teljes kifejtését is előmozdítanak.“ (Lásd „*Magyar Gazda*“ 1846-iki 82-ik szám.)

Mindjárt 10 éve lesz annak, hogy az iparműtárlat bíráló választmánya *Vidacs* *vas* ekéjét *arany* érdempénzre méltatá, sok viz lefolyt az alatt a Dunán Tiszán, eseménydus nagy idők repültek el azóta felettünk, és sok izzadság csorgott végig páratlan szorgalmu derék iparos hazánkfia *Vidacs* István gondterhelt arcán, kinek minden gazdasági gépei között legelső kedvence öntött vas ekéje, mellynek tökéletesítésén még ezen éves

kitüntetés után is mindaddig törte fejét, mignem olyanná alakot, hogy már most irigyei is — legalább maguk között — legjobbnak ismerik el az országban. — Kár, hogy nem küldött belőlük Párisba a mult nyári világmutárlatba, bizonyosan tiszteletet aratott volna barázdái után . . .

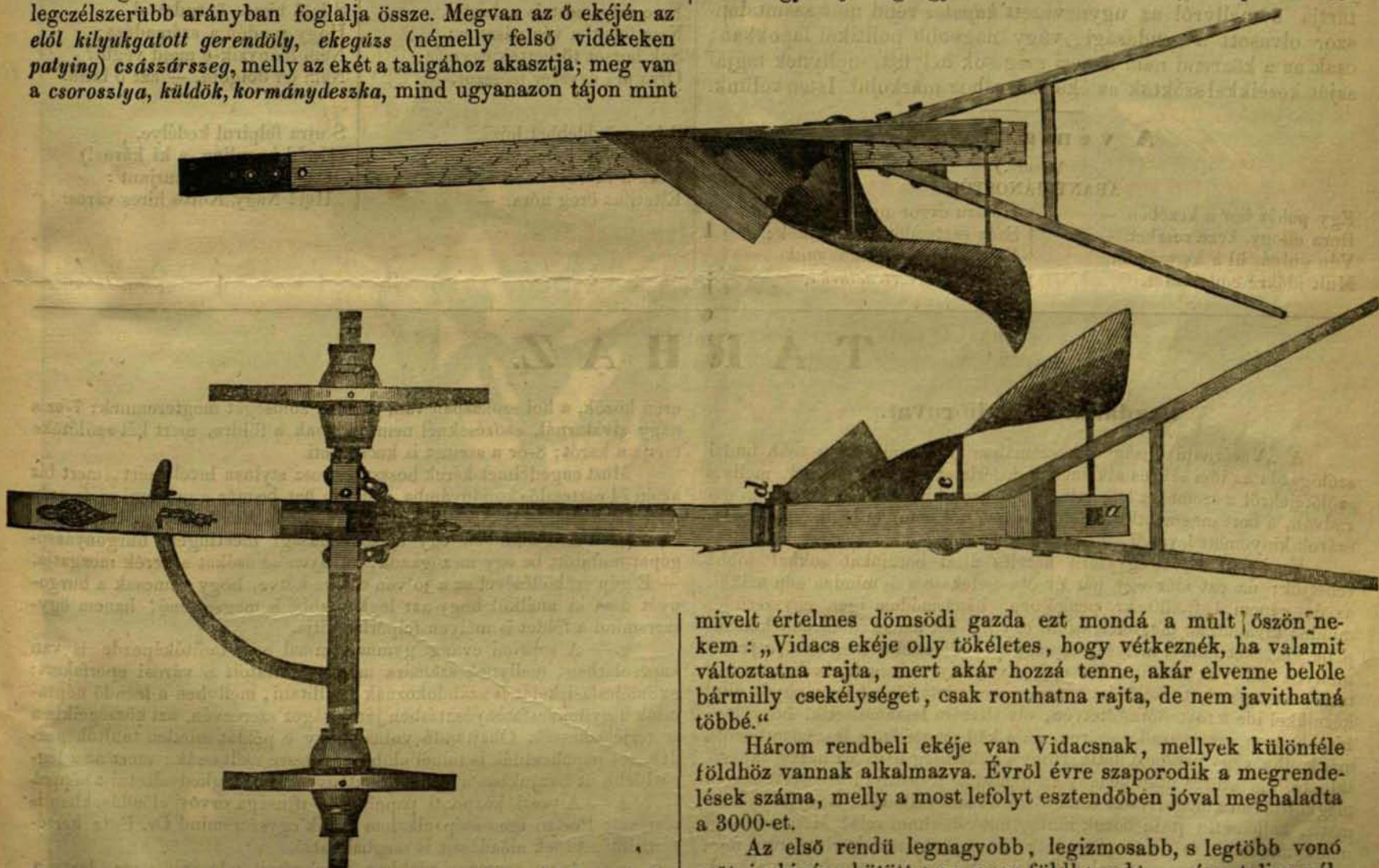
Olly tekintélyes férfiak véleménye mellett, minő egy iparmutárlati bírálóválasztmányé, nincs több szava e szerény sorok igénytelen írójának, mint még azt elmondani, hogy a kérdéses eke, azóta is nyert (1852.) a terménytárlat alkalmával nagy ezüst érdempénzt, a midőn a próbaszántáskor, *senkitől sem tartva*, egyszerre neki ment egy föld alatt lappongó köfalnak, melybe beleütöközvé nagy hirtelenséggel kirobbant s minden törés nélkül ismét talpra esvén mint a nyíl neki ment a földnek s olly barázdát hasított (emberi kéz igazítása nélkül) mint a zsinór. A mire természetesen hatalmas „éljen“ következék.

Befejezésül nézzünk végig még egyszer a már közlött, s mai számunkba is nyomtatott *Vidacs-eke* rajzokon, s tekintsük meg egyes részeit is kellő figyelemmel, a mit ha gondosan cselekedtünk csakhamar meggyőződhetünk, hogy a Vidacs-ekék legközelebb állnak mind külső alakjukra mind egyes alkatrészeikre nézve a mi rendes paraszt ekéinkhez; az egész boszorkánysága tehát Vidacs Istvánnak — melyet azonban senki se tud tökéletesen utánózni — abból áll, hogy az eke egyes részeit lehető legczélszerűbben készíti, s az okos ész vezérlete szerint legczélszerűbb arányban foglalja össze. Megvan az ő ekéjén az *elől kilyukatott gerendöly, ekegüzs* (némmely felső vidékeken *patying*) *császárszeg*, mely az ekét a taligához akasztja; meg van a *csorosslya, küldök, kormánydeszka*, mind ugyanazon tájon mint

mellett, a küldöksróffal is ezt cselekszi, s így felszabadítván a gerendölyt olly mélységhez alkalmazza ekéjét, vagy ha többel szánt, a hány van mind *egyformára*, a mint legjobban szereti, s ha ismét beszorította a srófokat, zsebbe teszi a kulcsot, s egész nap úgy szánt az eke a mint reggel igazította gazduram. — Ezek a csavarok azokat az ékeket pótolják, melyek a paraszt ekén a küldököt környezik, s hátul az ekeszarvába eresztett gerendöly vége alatt és fölött vannak, melyeket midőn ide oda püfölgött baltájával a béres, s ostorhegyével, — valóságos mérnöki pofát vágva — összeméregteté az ekevas orra és csorosslya közötti viszonyt, gyermekkoromban vajmi nagy áhítattal bámultam az ő bölcseségét.

A *csorosslyát* is ott látjuk szokott helyén ismert alakjával, csak hogy ennek sorsán is nagyot könnyített Vidacs bácsi amerikai minta szerint. E sincs körülkarózva ékekké, hanem alól fölül van kis vánkosa vasból, néhány völgygyel, melyekbe kedve szerint fekteti a gazda a *csorosslyatartót*, s megerősítvén srófjait, ezt sem féltheti, hogy valaki estig kimozdítja helyéből.

Hogy a gerendölyön s ekeszarvakon kívül minden vasból van, az erőssé, tartóssá teszi az ekét, hogy pedig az ekefő öntött vasból készül ez egyéb okok mellett azért is jó, mert így egyik ekéjénél sem térhet el Vidacs azon szerencsésen feltalált arányoktól, melyekben áll az eke tökéletessége, s egész országban mind egy hajszálalig egyformák azok az ekék, melyekről egy

mivelt értelmes dömsödi gazda ezt mondá a mult ősön nekem: „Vidacs ekéje olly tökéletes, hogy vétkeznék, ha valamit változtatna rajta, mert akár hozzá tenne, akár elvenne belőle bármilly csekélységet, csak ronthatna rajta, de nem javíthatná többé.“

Három rendbeli ekéje van Vidacsnak, melyek különféle földhöz vannak alkalmazva. Évről évre szaporodik a megrendelések száma, mely a most lefolyt esztendőben jóval meghaladta a 3000-et.

Az első rendü legnagyobb, legizmosabb, s legtöbb vonó erőt is kíván, kötött s agyagos földbe való, — ára, taliga nélkül 20 pft.

A másodrendü valamivel kevésbé kötött földbe való, azért könnyebb is, olcsóbb is egy pftal az elsőnél. Ez követte el azt a szép ugrást, a miért úgy megéljenezték 1852-ben a nemzeti muzeum mögött.

A harmadikrendü könnyű földbe való, amazoknál nemcsak jóval könnyebb, csekélyebb vonó erőt kíván; hanem abban is különbözik, hogy a talpa egészen vert vasból van. Ára 17 pft.

Mindegyikkel két szántóvas jár, az egyik rajta, a másik tartalékul.

Azért nyomattuk le e czikk folytán annyiféleképen a Vidacs-ekét, hogy a t. olvasó jobbról balról, fölülről alulról úgy

a paraszt ekén; csak hogy tökéletesítve. Nézzük csak a *kormányt*, ez a paraszt ekén egyszerű egyenes deszka hasáb, Vidacs ekéjén pedig sajátságos nem homorú, hanem felfelé domborúan szárnyaló lemez, vasból préselve, s a kormány ezen alakjának tulajdonítható, hogy Vidacs ekéje a földet midőn egészen megfordítja, egy uttal apróra is morzsolja. — A *küldök* magából az öntött ekefőből nyulik fel, s rovátkos fülénél fogva a gerendölyhöz szorítja egy arravaló csavar (sróf). — A *küldökkel* egy kézre dolgozik az a leghátulsó rudacska az ekeszarvak alatt, melynek felső vége a gerendöly leghátuljába, alsó az öntött eke talpba van erősen beeresztve. Mikor a gazda mélyebben vagy sekélyebben akar szántatni, mintsem azt a császárszeggel eligazíthatná, veszi a srófkulcsot, megereszti a *farsrófokat* a) és b)

összevissza vizsgálhassa ezt az áldott szerszámot, miszerint annak egyetlen szege vagy srófja se maradjon elbujtatva.

A mai számba nyomott rajzok egyike — az a taligás — fölülről tünteti elő a Vidacs-éke minden részét, a másik pedig alulról, oly helyzetben, midőn az éke talpával az égnek van fordítva.

Hogy pedig teljességgel semmi el ne maradjon, ime nyomtatékul bemutatjuk azt a kulcsot is mely-lyel a gazda összeszorongatja annak módja és rendje szerint az éke srófjait, (hogy mind igen jó szorosan tartsanak, mert különben könnyen törés esik) azután pedig ha tetszik zsebbe dugja és haza ballag azon biztos öntudattal, hogy nap leszáltáig minden barázda olyan egyenlő lesz, mintha csak úgy liniázták volna.

Végül szükségesnek tartom megjegyezni, (nehogy valaki oly tudós régiség buvárnak tartson a ki a világ museumait összekutatta) hogy ezen cikkembe alkalmazott régi ekék rajzait Dr. Rau munkája után készítettem, s a világért sem úgy nyultam a tollhoz e cikk megírása végett, mint valami magáról sokat képzelő gyakorlati gazda; hanem csupán úgy, mint a ki szükségesnek tartám, egyszerű polgártársaim lapjában is megismertetni azt az áldott szántóvető eszközt, melynek kitűnő jellessége fölött egész hazában egy a közvélemény, melynek terjedését minden jó hazafi és okszerű gazda nemzeti haszonnak tartja, s mellyről az ugynevezett *kaputos* rend már számtalanszor olvasott a gazdasági, vagy nagyobb politikai lapokban; csak az a közrend nem ismeri még sok helyütt, melynek tagjai saját kezeikkel szoktak az éke szarvához markolni. Isten velünk.

A vén gulyás.

(Genre.)

ARANY JÁNOSTÓL.

Egy pohár bor a kezében —
Bora elfogy, keze reszket, —
Vén gulyás ül a karszéken,
Mult időkre emlékeztet.

Hosszu évsor nyomja vállát :
Száz esztendő emlegetnek ;
Elég volna hagyománynak
Elég volna történetnek !

Ifj' urakkal iddógál sort,
Kik, mint gyermek a toronyra,
Oly bámulva, oly szédülve
Néznek e nagy életkorra.

Elgondolják, hogy, ha évök
Összeraknák hárman, négyen :
Az ha lenne olyan lépcső,
A mi e tetőig érjen.

S elgondolják, hogy kedélyre
Három, négy sem ér ez aggal,
Ki nevet, iszik, danolgat
Tréfaüző ifj' urakkal.

„Azt a régít, Marcsi bátya!“
S felkurjant a kedves nóta,
Ki tudná, hányodszor fűja
És ki tudná, hogy mióta :

„Hej! Nagy-Körös híres város :
Ez s ez ottan a notáros . . .“
De ez mégsem oly keserves,
Mint a „gonosz komiszáros.“

Erre még most is neheztel,
Nem felejtí a vén pásztor :
Sok borsot törhettek egymás
Orra alá egyszer másszor.

S ki a rövidebbet húzá,
Az ellenfél, hol az óta . . .
Csak a Marcsi bácsi ajkán
Élteti az öreg nóta. —

Igy danolgat, így mesélget
Ama régi jobb időről,
Közelopván egy egy *rejtélyt*
Hol tinóru, hol üszörül.

Körben ülnek hallgatói
S egyik így szól ingerkedve :
„Hát a halál, Marcsi bátya? . . .“
Volna-e már hozzá kedve? . . .“

Nem felel rá, — most az egyszer
Ugy tesz, mint a ki nagyot hall,
Néz sokáig a padlóra
S döföli az ónos bottal.

Végre homlokát felütve,
Néz merően, szól nyugottan :
„Beszámoltam minden ősszel!
Kárban soha nem maradtam.

Egy borjufark nem hibázott
Ennyit sem tud rám a gazda, —
Még apjának, nagy apjának
Sem volt soha rám panassza!“

S leül biztos öntudattal,
Hogy rendén a számadása;
Nem hiányzik-e majd végül?
Nem én dolgom, — azt ő lássa.

S újra felpirul kedélye,
(Hadd busuljon, a ki káros!)
Jót iszik rá és felkurjant :
„Hej! Nagy-Körös híres város. . .“

T Á R H Á Z.

Gazdákat érdeklő rovat.

A „Vasárnapi Ujság“ 42. számában olvastam, hogy több budai szőlőgazda az ideai szűrés alkalmával kísérletet tett egy géppel, mely a szőlőfejekről a szemeket lefosztja, és így azok kipréselésénél a szár kímélve, a bort megmenti minden fanyarságtól, melyet legfőképp a szőlőszárok kinyomott levéből állítanak származni.

Ez igaz! Ezen egyszerű kezelés által borainkat sokkal jobba tehetjük; én ezt már egy pár év óta cselekszem és minden gép nélkül, az én gépem 1 ft. 30 kr. pengő áru, bánásmódom igen egyszerű és minden kíváratnak megfelel; ez áll egy hat-hét akós kádából, ennek közepébe jön, két lábnyi mélységre, négy-öt tuskócskára szegezett *fa fenék*, melybe sok lyuk van furdalva egy hüvelyknyi vastag fűrővel; erre töl-
tetik a megsegedett szőlő és három perc alatt, két-három egyén által kezeikkel ide s tova dörzsöltetvén, oly tisztára leszemeztetik, hogy legkisebb szem sem marad a száron, ha a kád megtelik, a leszemeztett szőlő más kádba, vagy présbe öntetik. Hogy a különbség nagy, az nálam tapasztalható. Én szűrés után néhány szőlőgazdát, a tavalyi leszemeztett borom megkostolására meghívtam, ezek őszintén megvallották, hogy ily jó zamatu, kellemetes italu boruk nincs, mit csináltam vele? Megmutattam nekik mindent, és ők megfogadták, hogy jövő szűréskor utánózni fognak. Ha oly messze nem volna Buda, bátorkodnám a budai jó uraknak egy pár üveggel kóstolóra küldeni, bizonyosan elhinnék, hogy megérdemli ily csekély fáradság és költség által borainkat még híresebbé és kellendőbbé tenni *).

Még egy javaslatom volna a szőlőgazdákhöz, t. i. két szőlőtökének egy karóhoz való kötése, ezt gyakorlom már három esztendő óta, és mondhatom, hogy igen nagy haszon háramlik reám: 1-ör a drága karónak felét meggazdálkodom, így a hova 20 ezer kellene, beérem 10 ezerrel; 2-ör zsup felényi kell; 3-ör a kötözésnél a szőlőveszőkkel nem köttetnek a szőlőfűtők össze; 4-er szabadon lógnak, napnak, levegőnek egyaránt kitéve; 5-ör a 2-ik s 3-ik kapálás, gyomlálás és tisztántartás könnyebben megeshetik, mert a két rend között szabad járás van; 6-ör

ezen közök, a hol szokásban van, minden zöldséget megteremnek; 7-er a nagy zivatarnál, esőzéseknél nem hullanak a földre, mert két szőlőtőke tartja a karót; 8-ör a szemet is kecssegteti.

Most engedelmet kérek hosszú és rozsz stylusu levelemért, mert biz az én 74 esztendő koponyámba nehezen hat be már a mostani új és szép magyar írásmód *).

Bodó Miklós, nyug. százados.

g.— Angolhonban egy mezőgazdasági meetingen burgonyaásógépet mutatott be egy mezőgazda, mellyen az ásókat a kerék mozgatja. — E gép működésével az a jó van egybe kötve, hogy nemcsak a burgonyát ássa ki anélkül hogy azt legkevésbé is megsértené, hanem egy-szersmind a földet is mélyen felporhanyítja.

g.— A soproni evang. gymnasiummal egy tanítóképezde is van kapcsolatban, mellynek számára megvásároltatott a városi eperfa kert; gyümölcsfa-iskolát is szándokoznak felállítani, mellyben a leendő néptanítók a gyümölcsfatermesztésben jártosságot szerezvén, azt községekben is terjeszthessék. Ohajtandó volna, hogy e példát minden tanítóképezdek, sőt papnöveldek is minél előbb követésre méltassák; mert az a leg-rövidebb út hazánkban a gyümölcsfatermesztést megkedveltetni a néppel.

g.— A pesti központi papnövelde ifjusága orvosi előadásokban is részesül; Pesten igen szép alkalom nyílik egyszersmind Dr. Entz kertészeti intézetének előadásait is meghallgatni.

g.— A m. kormány újabb törekvéseit oda irányozza, hogy a magyar bornak kivitelét Orosz-, Porosz- és általában Németországban minél könnyebbé tegye.

g.— Szakolyban Gulátsy Károly földbirtokos, oly kukoriczavetőgépet állított össze, melly egyszerre szánt, vet és gurguláz (henyerez) is, és mindemellett vontatására elég egy ló. E dologra figyelmeztetjük gazdasági gépészeinket.

Iskolai és egyházi ügyek.

A jelen tanév kezdetén mi is főlemlítők több laptársainkkal jegyütt Szentcs József fitan- és nevelőintézetét. E zsenge intézet tanfejlémé-

*) Ezt ne igérje kegyed, mert akkor mindenki azt mondja, hogy nem hiszi, csak hogy bort kapjon.
Szerk.

*) Mi pedig azt mondjuk, hogy csak szerencsésiten kegyed bennünket becses közleményeivel, gyönyörűséges dolog az, mikor 74 esztendő katonai a hazai iparról ily világos, érthető stylussal ír.
Szerk.

nyeit figyelemmel kísértük azóta. Örömmel valljuk be, hogy a részünkről hozzátapadt remények fényesen igazolvák. Okszerű tanvezetés, korszerű szervezés, szép rend, csinos helyiség az előnyök, miket benne tapasztaltunk. Üdvözljük az intézet-tulajdonost a tanárok megválasztása körül tanúsított finom tapintatáért is! Illy tanérok, illy lelkiismeretes kezelés mellett csak üdvös eredményeket várhatunk tőle mind a tanítás, mind a nevelés terén.

i. — A békéscsabai evang. egyház mintegy 20 ezer lélekszámmal bír, és így honunkban e vallásfelekezeti közt a legnagyobb, és 8 elemi és 1 alreáliskolával bír. Ezek tanítói, tizedjökben egyszersmind temetni is tartoznak, az alreál isk. tanítója mellesleg orgonistai hivatalt is visel. Ez iskolákban a tanulók száma összesen meghaladja ugyan a 2 ezeret, de szorosan véve talán a 4 ezer is kikerülne. E számhoz képest a tanítók száma kevés, de a jövőre nagyobbítani fog, valamint a tanítók a temetési és orgonistai köteleességek alól is fel leendnek mentve, ez utóbbi foglalkozásra külön hivatal állítván fel. Ugyanez egyház a m. kormány meghagyása folytán a múlt évben egy, ez évben pedig két vasárnapi iskolát rendezett a mesterinasok számára.

— A rozsnyói kereskedői vasárnapi iskolában f. h. 9-kén tartott a legelső felolvasás.

Irodalom és művészet.

Egy kis vitakozás.

Jelszó: „Amicus Plato, amicus Aristoteles, sed maxime amica veritas.“ Magyarul: „Barátom Kemény Zsigmond, barátom Gyulay Pál, de még inkább barátom az igazság.“

A Pesti Napló utóbbi számaiban Gyulay Pál Berlinből közleményeket ad Ristori olasz drámai művésznőről, a mikben valódi lelkesüléssel, s a művészettel egyrangú költői ragyogással írja le a drámai művészetnek e méltán ünnepezt tüneményét, s a miket e tárgyról ír, azok teljesen elismert szép és magas dolgok, a minőket Gyulay muzsájától megszoktunk. Hanem a mivel e szép cikket befejezi, hogy az idegen művészetnek teljes igazságot szolgáltatva, ellentét kedvéért a hazai művészetet és irodalmat kigunyolja, azt sem helyeselni, sem szó nélkül hagyni nem tudom.

Nevem alatt írva, mint magam is író, és színész férje, páncél nélkül jövök, s minden sebzhető részemem fedetlen hagyom.

Ristori méltó magasztalását végezve, azt mondja Gyulay, „hogy alig hiszi, miszerint volna magyar színész, a ki ő rá e dicséretért meg ne haragudnék.“ Ha ez lett volna utolsó szava, egyszerűen felszólítanám mind őt, mind a „P. N.“ szerkesztőjét, hogy ha eléggé tisztelik a lovacsiasságot, e hirtelenkedve mondott „jellemért“ gunyért minden magyar színészt megkövessenek, mert a ki pályatársai dicséretért haragszik, az nem becsületes ember, az csuf lélek; azonban ezt az eljárást kizárta Gyulay a későbbi soraival, melyekben oda viszi a dolgot, hogy ha valaki soha sem volt is művész, sem költő, hanem csak olvasó és néző, mégis kénytelen neheztelve elszomorodni. Nem kevesebbet mond ott, mint hogy a magyar művészek és külföldiek között még csak összehasonlítást sem lehet tenni; hogy íróink nem érdemlik, miszerint a színészek műveiket megtanulják, a színészek nem érdemlik, hogy számokra műveket írjanak, sem író, sem színész nem érdemli, hogy a közönség rájuk nézzen és a közönség nem érdemli, hogy színészei és írói legyenek.

En nem tudom, sejtette e az én tisztelt barátom Gyulay Pál és szinte nagyon tisztelt barátom báró Kemény Zsigmond azt a hatást, a mit e cikk által sikerült elérniök, de a jobbjézésekbeni hit fentartása végett szeretem azt állítani, hogy nem tudnak róla, azért elmondom azt:

... Husz éve annak, hogy a magyar színész állandó lakhelyet lelt, a hol magát képezheti. A kik e mi szegény színtársulatunkat alkoták, nem voltak valami régi conservatorium növendékei, nem halhatlan híri művészek tanítványai; hanem voltak egyszerű emberek, kik a múzsa ihletén kívül semmit sem hoztak magukkal, a mi a külföld hírhedt művészeivel közös, de hoztak igen-igen sok lemondást, türelmet, nélkülözésekben táplált szent buzgalmat, a mi viszont másokkal nem volt közös.

... Tíz éve annak, hogy megállapodott magyar közönség létez. A kik ezt alkotják, nem a nemzet duzzogdagjai, hanem azok, a kiknél több az akarat, mint a tehetség; nem a világvárosok népözöne, mely háromszoros új tömeggel képes megtölteni a színházakat, hanem mindig ugyanazok az ismerősök: azaz egy, nagyíthatatlan család. És lássátok, tisztelt barátim, ezek a gyarló írók, ezek a gyöngye színészek ez a szegény közönség tíz, husz, negyven év alatt addig küzdöttek, törekedtek, egyik a másikért élve, türe e elnézve; míg sikerült egy előrehaladó nemzeti intézetet megalapítaniök, melynek most vannak művészei, költői és közönsége, a kik, úgy a hogy, meg vannak elégedve egymással.

És most ti előjöttök és azt mondjátok: „Te színész, mért vagy

olyan bolond, hogy tanulod azokat a rossz verseket, hisz azok nem érdemlik, hogy farszad magadat velök, s ez a hideg részvétlen közönség nem érdemli, hogy elszavald neki! Légy inkább költő, ott csak a magad jambusaival van bajod. Te költő, mit töröd magad a versekkel, hisz a színész undokul fogja azokat elmondani s a buta közönség nevetni fog rajtad. Csinálj inkább kalendáriumot. És te közönség, ugyan mit nézed ezeket a fából csinált színészeket, s mit hallgatsz ezt a nyakátörött verselést; úgy sem neked való ez, eredj egy házzal odább, ott van a circus, ott lovakat tánczoltatnak, ez külön mulatság.“

És azután a színész elmegy költő-tánczosnak, vagy, a mi még rosszabb, ott marad a színháznál, de már most igazán nem iparkodik, mert azt tartja: úgy is mindegy, ha a lelket kiadom, akkor is úgy megszidnak, mintha a sugóból beszélek. Az iparkodó, tanulni kész, lelkesült színész egy fokkal sem emelheti magát feljebb a kritika előtt, mint a korhely, naplopó és kontár, ha szerencsétlenségére magyarnak született. A költő igazán nem ír drámát, hanem csinál kalendáriumot, mert azért jól fizetik és nem szidják, s a közönség igazán a circusba megy és nem néz a színház felé.

Ez a hatása Gyulay cikke végének igen tisztelt barátim, és én újra elmondom azt a meggyőződésből eredett mentséget, hogy ti ezt a hatást, mostani körülményeink között lehetetlen hogy el akartátok volna érni.

Gyulay ugyan végül azt mondja, hogy az egész nézetnek az ő sötét kedélye, az ő világ fájdalma az oka.

De hát mi joga van neki sötét kedélyét éreztetni nemzetének akár-melnyik osztályával? Szenvedett ő többet, mint mi? Fáradt talán, és nem volt jutalma érte? Csalatkozott emberekben, barátaiban? Küzdött családjáért, szeretteiért s érték megrendítő catastrophok az életben? ... Semmi ezek közül. Tenyerén hordozta a világ mindig. Erdemei elismerést, tehetségei méltánylatot vívtak ki számára. A közönség háladatos, barátai őszinték voltak iránta. Honnét hát ez a nagy világgyűlölet, melynek egy királyságot kell megenni, hogy étvágyát elverje?

Azt is megmondom én.

Nem világgyűlölet, nem önmeghasonlás az, a mi az én tisztelt barátomat aludni nem hagyja, hanem „önteltség.“

Kicsinynek találja ő azt a szerepet, a mire egy magyar költő hivatva van: (amint hogy kicsiny is az) morzsát morzsárahordani egy nagy hangyabolyhoz, melynek nemzeti irodalom a neve, s nevezetesebb szerepet lát abban, hogy e hangyabolyt széllyelrugja. Nagyon fárasztó és dicstelen pálya előtte az, a mellyen mi járunk, szerény irodalmi napzámosok, a kik gyenge szóval két három embernek dalolgtatunk nemzeti nagyságról, önézetről, balga reményekről s sokkal messzehangzóbb szónak találja azt a gunykacszajt, mely ezt a jámbor működést a külföld magasából lecsufolja. A minden emberi indulatok legrosszabbika az tisztelt barátom: — a gonosz hűség, mely „világfájdalom“ álnév alatt fészkelte be magát egy gyanutalan becsületes ifjú szívébe.

Mi is régen megjöttünk onnan, — Berlinig sem voltunk érte, — a hol megtanultuk, hogy a magyar nemzet bizony kicsi nemzet; — hogy a magyar nemzet költői és művészei bizony kicsiny költők és művészek; — hogy a magyar nemzet költőinek és művészeinek dicsősége bizony kicsiny dicsőség; — de mi azért szeretünk ezen parányi nép apró költői lenni, s meg vagyunk elégedve azzal a kis szereppel, melyre hivatva voltunk, ha azt be tudtuk tölteni; s kérünk titeket is nagyon tisztelt barátim, hogy ha egyszer visszajöttök közénk, azért hogy uri asztaloknál jobban is éltetek, ne szegyeneljete ismét közénk ülni s ne piruljatok a mi szegénységünk miatt.

Jókai Mór.

— Közelebből említettük, hogy nagyobb városaink milly lelkesedéssel karolják fel a Vasárnapi könyvtár ügyét; most egy kisebb városnak — Majsának derék lakóit említjük fel, hol több honfi — közöttük Jackó Károly helybeli segédlelkész, Busai Károly fő- és Révfi Imre aljegyző uraknak a magyar irodalom mellett buzgalkodása oda vitte a dolgot, miszerint Majsára s szomszéd pusztáira, hol még néhány év előtt a hivatalos hirdapon kívül alig volt látható az irodalomnak egyéb terméke, a jövő 1856-ik év beálltával a nevezett hivatalos lapon kívül a Pesti Napló Religio, Cath. Néplap több példányban, Hölgyfutár, Viszhang, 12 Vasárnapi Ujság és 50 Vasárnapi Könyvtár fog szellemi táplálékot nyújtani a művelődésben haladó lakosoknak.

— A lengyel költők legnagyobbika, Mickiewicz, honán kívül mint menekült, korszerű költőnkkel, Vörösmartyval, csaknem egy időben költözött át az örökélet honába. Bebalzsamozott tetemeit némelyek szerint, hol meghalt, Konstantinápolyban fogják eltakarítani, mások szerint pedig Párisba fogják vinni, hogy ott kortársai és barátai, Niemcewicz Julian Ursin költő és Krużiewicz tábornok mellé temethessék. Hat árva, négy fiut és két leányt hagyott maga után hátra, kiknek javára a lengyel menekültek segélyt gyűjtenek s idáig már 60 ezer forint gyűlt be. Így illik és kell is pártolni egy nemzetnek nagy férfait.

u. — Londonban létezik egy társulat, melynek célja az ipar és szépművészetek előmozdítása nemcsak Angolhonban, de az egész polgárisult világban. E társulatnak a világ minden polgárisult országában és így honunkban is vannak tagjai, kik Tomori Anasztáz és Toperczer Tamás urak. — E társulat legközelebb minden és így honunkban létező tagjaihoz is felszólítást intézett, melyben őket a következőkre

kéri fel: 1) hogy küldjenek be hazájukra vonatkozó az ipar, kereskedelem, földművelés gyakorlatát és elméletét avagy statistikáját illető adatokat, melyeket e társulat havi füzetében közölni is fog; 2) jeleljék ki azokat, kik földfedezésük, munkáik vagy természetük által érdemesek a társulattól kiosztandó emlékpénzre és jutalmakra; 3) terjeszték fel és jelentsék ki azon egyéneket, kik érdemesek arra, hogy e társulatba tagokul felvéessenek.

— A „Dalkoszu“ VII. és VIII. füzetei is f. évi dec. 23-án megjelennek, és miután a karácsony ünnepeire, valamint az újévre való igen alkalmi, ének, zongora és négyesdalra alkalmazott köszöntési, vadász és egyéb dalokat foglalnak magokban; a t. közönségnek karácsoni és újévi ajándokul különösen ajánlatnak. Bolti ára e két füzetnek 1 ft 20 kr p. A „Dalkoszu“ egy évi 10 füzetének előfizetési ára pedig itt Pesten házhozhozardással 5 pft. Vidékre postán 5 ft 20 kr p. Előfizethetni, valamint egyes füzeteket vehetni, a „Dalkoszu“ kiadó szerkesztőségénél, Pesten Söutcza 2. sz. 1-ső emelet. Rózsavölgyi műkereskedésében füzetként kapható, Uriutcza 13. sz.

Vidéki hírek.

Kolozsvár, dec. 14. A terménykiállítás bevégeződött, de — mint halljuk — még ezután is érkezett igen szép szállítmány bor. A borok megitélése közelebből végbe menend. — Mulatságra van elég kilátásunk, csak pénzünk legyen hozzá! Piacunkon jókora deszkabódé épül, melyben panorámát fognak mutogatni; mint halljuk nagyon közönséges az egész. — Sétatérünkön új épület van készen! vendéglő? — nem! fürdőház? — nem! — hanem circus! Igen lovarda, melyben lovak viszik a főszerepet, s földi angyalok! ... E circus, mint mondják, állandó lesz! Ha meg fog-e állni, vagy bukni? azt a következők mutatja meg. Mi az utóbbit hiszszük. — Színházunkban *Egressy Gábor* ur folytatja fellépéseit; eddigelé 13-szor lépett fel. Nov. 24. Hamlet, 25. 30 év egy játékos életéből, 27. Párisi adós és legjobb az egyenes ut, 28. Egy pohár víz, 29. Lelkiismeret, dec. 1. Makrancos hölgy (Székelyné aszszony tiszteletére és javára), 2. Márványhölgyek, 4. Kean, 5. Clavigo, 8. Lear (jut. játéka), 9. Párizsi rongyszedő, 11. Garrick Bristolban, 12. Vas álarozos. Tegnap pedig az „Áldozat“-ban kellett volna hogy fellépjen. Keltt volna mondom, mert az előadás az 1-ső felvonás végeztével félbeszakadt — tűz miatt, mely a buzauszából szénutszába vezető sikátorban pár házat semmivé tett. — A függőnyt le kellett eresztetni, s az egyik kijelentő színész megbocsáthatlan ügyetlensége miatt a roppant számú közönség majd életveszély közt széledt el. Nagyon sajnáljuk, hogy épen koszorus költőnk emlékére rendezett előadáson kellett történnie ez intermezzonak!

R. I.

Nagykálló october 30-án. Hála az ég urának, egyszer valahára végkép megtisztult vidékünk a veszthozó dühös kholerától. Legjobban érzik ennek súlyát városunkhoz közeli Kálló-Semjén szomszéd helység lakossága, de ez az Istennek szent akaratja. — Az orvos urak erőlyesen működtek itt, a földesurak, a derék Kállay család, hiven karolták fel az elrémült nép sorsát, s udvaraikat nyílt gyógyszerházzá tévük, hol a meg-szorodott nép találta vigasztalását, ... de különös figyelemmel megemlíteni való a helybeni g. kat. lelkész t. Fekete István ur, ki hiven megakarván magas hivatásának felelni, Istenben helyeztette bizodalját egészen a népek élt, s buzgó pásztori vállalatja oly bátorságot nyújtott jámbor keblének, hogy egyik hóna alatt az orvosi szereket, a másik alatt betegek lelki vigasztalására szolgáló örök balzsamot a szentséget hordván, nemcsak saját hivatát, hanem ott lakó r. kat. hivatát is, kiknek helyben nincsen lelkészek, a legnagyobb készséggel enyhíteni, vigasztalni éjjel-nappal fáradhatatlanul sietett. Valóban megesezt a szívem e lelkész buzgóságán, midőn egyszer keresztül utazva e helységen a kholera legnagyobb dühöngése idején, a hol az elrémült földnépe halottai rideg tetemeit magokra hagyta, s nem volt halandó, ki a hullákat takarítani sietett volna, akkor e derék pap kántorával a magára hagyott három koporsót saját kezeivel emelte a halottas szekérre. — Végre elvesztvén oldala mellől kántorát, társát a kéllehetlen halál mezején, még akkor sem dőbbsent meg, hanem végső perczig dicsőségesen kiállotta a csapást, s szerencsésen megvívott a veszélylyel. Tartsa meg őt az ég ura sokáig a nép vigaszára!

S. M.

Tűz-veszélyek.

Folyó hó elején Veszvérés helységben tűz ütven ki, 4 ház porrá égett; — több vén asszony, ki a szerencsétlenségén jelen volt — lármázni — erősen azt híreszteli, hogy az alkalommal egy szekrényt a levegőbe kaptak a boszorkányok —!

— K. H. Váralján pedig egy házat tett semmivé a gyufajáték; rakoncátlan gyermekek gyújtottak fel egy rakás pozdorját, melynek lángja a hajzatba kapott, a nedves időnek s a lakosok erőlyességének köszönhető csak, hogy az esetnek gyászosabb következménye nem lett.

Tárogató.

y. — A Józsefvárosban a gázometer építését télen is folytatni fogják; jelenleg a földalatti boltozatokon dolgoznak. Tehát a jövő tavasz

valamelyik estéjén egyszer csak felderülend a gázvilágítás hajnala városunk felett, mikor aztán nagyot vesztend előttünk fontosságában a hold, mely annyi évtől fogva kalauzunk volt utcáinak sötétségének tengereiben.

Pálya-bírálati jelentés. Kubinyi Ágoston cs. k. tanácsos ur által, olly versezetre, mely Fáy András „Nevelési rendszer“ című munkájában érintett modorban, a diaetetikai rendszabályokat minél rövidebben, s az ifjuság felfogásához képest tartalmazandja, kitűzött 12 darab csász. arany jutalom tárgyában, 34 pályamunka küldetvén be: az azoknak megbírálására felszólított választmányi tagok: (Császár Ferencz, Fáy András, Kovács Endre, Májer István és Toldy Ferencz) e folyó évi december hónap 9-én a vélemények összesítése végett egybegyűlvén, szavazatok többségével e következőkben állapodtak meg: teljesen kielégítőnek ugyan egyik dolgozat sem találtatott, a többiek közt azonban a XXIII. számú, ezen jelíggel: „Natura paucis est contenta“ könnyen folyó verseinél, meglehetősen kimerítő szabályainál, általánosságainál, és gyermeki fogalomhoz alkalmazott nyelvénél fogva, a kijelölt célhoz képest, legalkalmasabbnak véleményeztetett, s így a kitűzött jutalom ennek íteltetett. Dicsérettel megemlítettöknek, ezen pályamunkák találtattak: a XXI. számú „Vince aut sile“ jelíggel; a XVI. számú, ezen jelíggel „Sit tibi praecipua cura salutis“ és III. számú „Cura ut valeas“ jelíggel. A XXIII. számú dolgozat levelkéje felbontatván, azon Szeberinyi Laj., b.-csabai reáltanoda tanárának neve tünt elő. Miután a beküldött pályamunkáknak majd mindegyikében foglaltatnak olly egyes hasznos diaetetikai szabályok, mik a másikában elmellőztettek, és találtatnak közöttük olly dolgozatok is, mik némelly gyermekek világi állapotjához különöbben alkalmazhatók: hogy a józan nevelőknek tágasabb választ-hatás nyujtathassék, ohajtó lenne, hogy a jutalmazott pályamunkán kívül, ha csak a három dicsérettel említett is közzé tétessék (mire adandó engedély végett, a t. cz. illető pályázó urak ezennel tisztelettel felszólítanak), sőt a többieknek is nagy része, egyik vagy másik folyóiratunkban megjelenjék, mitől a segédkezet, úgy véljük, egyik sem tagadandja meg. Ekként ügyes fej abban is módhoz jutand, hogy többekből alakíthasson egy teljesen kimerítő egész mnemonistikai gyermek-diaetetikát. A jutalmazott pályamunka, hírlapokban fog közzé tétetni; a jutalmat nem nyertek pedig, miknek levelkéi bontatlanul hagyattak, nagyságos Kubinyi Ágoston urtól bármikor visszavehetők. Kelt Pesten, 10-dik dec. 1855.,

a fentebb nevezett választmány.

+ B. Csaba községe a hosszú száraz őszt fölhasználta töltései és megrongált gátjai kijávitására, mely munkára 31 ezer napszámot fordított. E töltések a Körös kiöntései ellen védik a határt. Léteznek egy „Alsó-Fejér-Körös szabályozó társulat“, melynek természetesen B. Csaba is tagja. E társulat a Körös szabályozásának legerélyesebb megkezdését határozza el. Előleges számítása szerint az áradásoktól 55 ezer hold lenne megmentve, mely föld 200 - 300 ezer pftot gyümölcsözne évenként — a szabályozási költségek pedig 150 ezerbe fognának kerülni. Valóban csudálatra méltó, hogy a dolgok illetően állása mellett, a szabályozás mind-ezideig sem jött létre!!

+ Dr. Enz kertészeti tanodájában a felveendő növendékeknek a program szerint 24-re szabott száma már betelt.

y. — *Arany János* összegyűjté kisebb költeményeit, melyeket Heckenast vett meg és legközelebb ki fog adni. A vállalkozó kiadó csak a közohajtásnak felel meg, midőn alkalmat nyújt legnépszerűbb költőink egyikének dalvirágait egy korszorúba fűzve birhatni.

y. — Liszt Ferencz, europahírű zongora-hős, nem sokára befejezi azon misezenét, melyet az esztergomi székesegyház felszentelése alkalmára ír.

y. — Örvendetes jelensége a keresztyéni könyörület és felebaráti szeretetnek, hogy a helybeli szegényápoló-intézet közelebbi 12 hó alatt 20 ezer pftnál többet vett be.

y. — Több helybeli fakereskedő a nőegyletnek nagymennyiségű fát adott át, hogy azt szegény családok közt ossza ki. Boskowitz izraelita nagykereskedő pedig egy nagy termet állandóan fűtet, hol a szegények nappal menedéket találnak a tél szigora ellen, s hol vallás-különbség nélkül levest s kenyeret is osztat ki közöttük.

y. — Az esztergomi érseki tanító-képezde 49, a szegedi 53, a pesti 60 — és így a három összesen 162 hallgatót számlál. Ez ugyan nem nagy szám, de a multhoz képest haladásra mutat. Hogy ifjaink nem igen tolonganak e képezdékre, annak oka abban rejlik; mert a tanítói még mindig nem valami hálados pályá; pedig ez a legfontosabb hivatal mindenek felett, miután csak nevelés által lesz az ember emberré.

y. — Azt a birt vettük, hogy Somogyban a rabokat a Sió megásására fognak használni. A kaposvári fogság, szigorúsága miatt 1848 előtt nagy hirben állt, mely szigorúság mindössze addig terjedt, hogy a rabokat nem ereszték ki magánosokhoz dologra, hanem a megye kóztján és fegyveres felügyelete alatt szakadatlanul közmunkákkal foglalkoztak. A kaposvári sétányt, utcái utakat, a kórházat, mind rab napszámmal építék, továbbá a szedres kerti és téglavetői munkákat is stb. ők vége-zék. Dolgozóházkép a megye egy posztógyárt is állított fel, melyben szintén rabok végezek a kevesb ügyességet kívánó foglalkozásokat. A Sió megásása foglyokkal, erkölcsi és anyagi nyereség volna e bűnhődőkre nézve, kivált ha némi munkadíjban is részesítenének. Ez eszme igen

ajánlja magát a bővebb tekintetbevételre. Ha a foglyok általán közmunkákra alkalmaztatnának, ez által kevesebb munkás kéz vonatnék el a földmíveléstől és így a napszámok árára is befolyással fogna lenni.

y. — A Fancsi-Album megjelent, szerkesztve Szilágyi Virgil által. A közönséges kötetű példány 3 pft., a diszkötesű 5 pft. E változatossá és érdekes tartalmu könyvre annál inkább is felhívjuk a közönség figyelmét, mert a vállalatból bejövő egész jövedelem elhunyt jeles színészünk Fancsi Lajos hátrahagyott családjának van szánva.

+ A cs. k. szabadalmazott austriai vasúttársaság a m. ministeriumnál 5 ezer pftot tett le, hogy azt Bécs város és a bécs-győri vasut mentében eső községek szűkölködői közt osztatná ki a győr-bécsi vasutvonal közelgő megnyitásának emlékére.

+ Hír szerint a birodalom több korona tartományaiban új püspökségek fognak felállítani, valamint az egyház-megyéék is új felosztás alá kerülendnek.

+ A pesti német színház zene karának egy tagja mult szombaton a budai ráczfürdőben ereit felvágta, s vérvése következtében halva találták. Ugyan Budán egy nő spiritussal akarta magát kivégezni, de a jókor orvosi segély által szándoka megheiusult.

Tiltakozás.

Mindig kedvetlenül teszem, s mikor kikerülhetem, nem is teszem, hogy irodalmi működéseimről beszéljek; annyira csekély pontnak tartom magamat, a kivel se nem nyer se nem vesz bármi vállalat, hanem az iránt, hogy magány kötelezettségeimet pontosan szoktam teljesíteni, kénytelen vagyok tisztába hozni magamat. *Vahot Imre* ur általa kiadott *Nagy világ képekben* című munkájához tölem egy novellát kért, melyet én neki az említett mű IV. kötete számára át is adtam. V. ur most megszünteti a vállalatot s említett munkámat a *néplappá alakított Budapesti Viszhang* szerkesztőjének adja által s annak próbaszámában közli. Miután én a Vasárnapi ujság kiadójának szerződésileg köteleztem magamat, hogy mint munka-és szerkesztőtárs jövő évben egyedül a Vasárnapi ujságba fogok dolgozni, nehogy kötelezettségeim rosszul teljesítésével vádoltassam, kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, hogy említett művem nem a Budapesti Viszhang, hanem egy önálló megjelenő irodalmi mű számára volt Vahot urnak átadva.

Jókai Mór.

A d o m á k.

* *Sokáig* magánál tartá a csizmadia a deák lábbelijit; egyszer neki keseredett emez, s lement haraggal utána:

— Még sincs meg a csizmám? kérdé haraggal.

— Hiszen, láthatja, hogy épen abba járok!

Igaza is volt, — *lábán viselte.*

** *Egy* tökkel ütött fejű uri ember nagy mulatságát találta a mások rászédésiben.

Egyszer a tolvajokat akarta rászédni.

Vett egy fényes ón kannát s egy réz tálat s kihelyezé ablakába korán reggel, maga pedig elbujt, hogy mindent lásson.

Egy ember aztán szerencsésen el is csípte mind a kettőt.

Az uri ember nevéttében hanyatt vágta magát.

— Ezt rászédtem, mondá nem birva a kacajjal, arany és ezüst helyett lopta el, ha-ha-ha!...

Külhírek.

Dumas Sándor, a leghíresebb regényíróról azt írják, hogy munkásságát végkép be akarja fejezni. Lapiját, mely naponként jelenik meg, ez évben abba hagyja, óriás regényét a „Párisi Mohikánok“-at bevégezten hagyja s felhívja Frankhon 4000 íróját, hogy fejezzék be azt helyette. Akkor azután összes munkái kiadását rendezi el 300 kötetben, melyért kiadótól 580 ezer frankot kap. Végre elutazik Chinában, ott, — de hogy miért ott? azt nem tudni, — megírja Frankhon történetét 60 kötetben, s munkáit ezzel koronázza be. — Mesének látszik az egész, a mit szebasztopolai hírek hiányában gyártottak.

Párisban most egy érdekes törvényszéki eset vonta magára a figyelmet. Egy magyarországi leány, kit a párizsiak „a szép magyar nőnek“ nevezgettek, több rendbeli emberektől mintegy 200 ezer frankot felszedgetett, azon ámtással, hogy ő a magyarországi alkirály leánya, s herceg *Csernovics* elvált felesége, *Himini hercegnő*. Tulajdonképeni neve pedig *Hirsch Mari*, pozsonyi születés, ottani elhunyt sebész leánya. — Ebből leginkább az iránt világosodhatunk fel, hogy a jó párizsiak milyen szépen ismerik a magyarországi viszonyokat, a midőn egy szép nő szavára elhiszik, hogy itt alkirályok vannak a kiknek a leányaik Párisba mennek vendégszerepelni. Ez ugyan drága statistikai és ethnographiai lecke volt a derek polgároknak.

Franziaországban egy tengerparti sziklára a *boldogságos szűznek* egy roppant állószobrárt szándékoznak emelni, mely a Szebasztopolban elfoglalt ágyukból lenne öntve.

Szerkesztői mondanivalók.

142. A versaillesi udvar, novella. — Ön ugy ismeri a versaillesi udvart, mint a szentgáli vadász, a ki azt beszélte, hogy látta a király-

nét, mikor ezüst téstát nyújtott arany sodrófával, s szegfü borssal meg fahajjal tüzelt a lábasok alá. Ismerkedjék meg ön azzal az anekdotával, a melyben a váradi basa bement a kocsordi templomba prédikációt hallgatni; a derek lelkész épen akkor sokat emlegette a szent igék között Pontust és Cappareciát; nem tűrhette ezt a basa, és felkiáltta rá: „csak maradj te Kis-Kocsordon, s ne téj Pontusra Cappareciára, mert azok az én császárom tartományai, a miknek tehát hagyj békét!“ Sok jó magyar írónak el lehetne ezt mondani: ki irhatna honi tárgyakról, a miket ismer, okosan, s ir külföldiekről, a miket rosszul ismer, hamisan: „Csak maradj te Kis-Kocsordon!“

143. Szent-Ábrahám, Erdély. Szent Izsákra és szent Jákobra kérjük önt, ne küldjön már Szent Ábrahámról több verset Vörösmarty halálára, mert már sok lesz.

144. N. R. válogatott versei. Azt szeretnénk tudni, hogy a javát válogatta-e ki, vagy a rosztát?

145. Kolosvár S. J. A küldemények nagyon is használhatók. Az ilyen valódi népjellemből vett adomák igen nagy becsűek s azoknak összegyűjtése a „Magyar Sajtó“ ellenkező véleménye dacára is nyomos befolyással van irodalmunkra, mert azok által ismerkedünk meg nemzeti társas életünk legkülönbözőbb elemeivel. Ki ne találna érdekes alaknak az ön által velünk megismertettet Bécsben lakó székelvuszár tisztet? Hasonló alakok, ha most fel nem jegyeztetnek, többé sohasem fordulnak elő s az egész genre elvesz bennünk. Azért kérjük minél előbb a küldemény folytatását. Mi még nem vagyunk olly nagy bölcsék és nagy urak, hogy a népdalokból és népadomákból tanulni szégyenlenénk, mint a „Magyar Sajtó“ bölcsői és urai.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

egymást kiegészítő néplap.

1856-ik évi január—juniusi, azaz: 6 havi előfizetési díja

3 forint, egész évre **6** forint pengő.

Tíz előfizetett példányra egy ingyen-példány adatik. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

kiadó-hivatala (egyetem-utca 4. sz. a.)

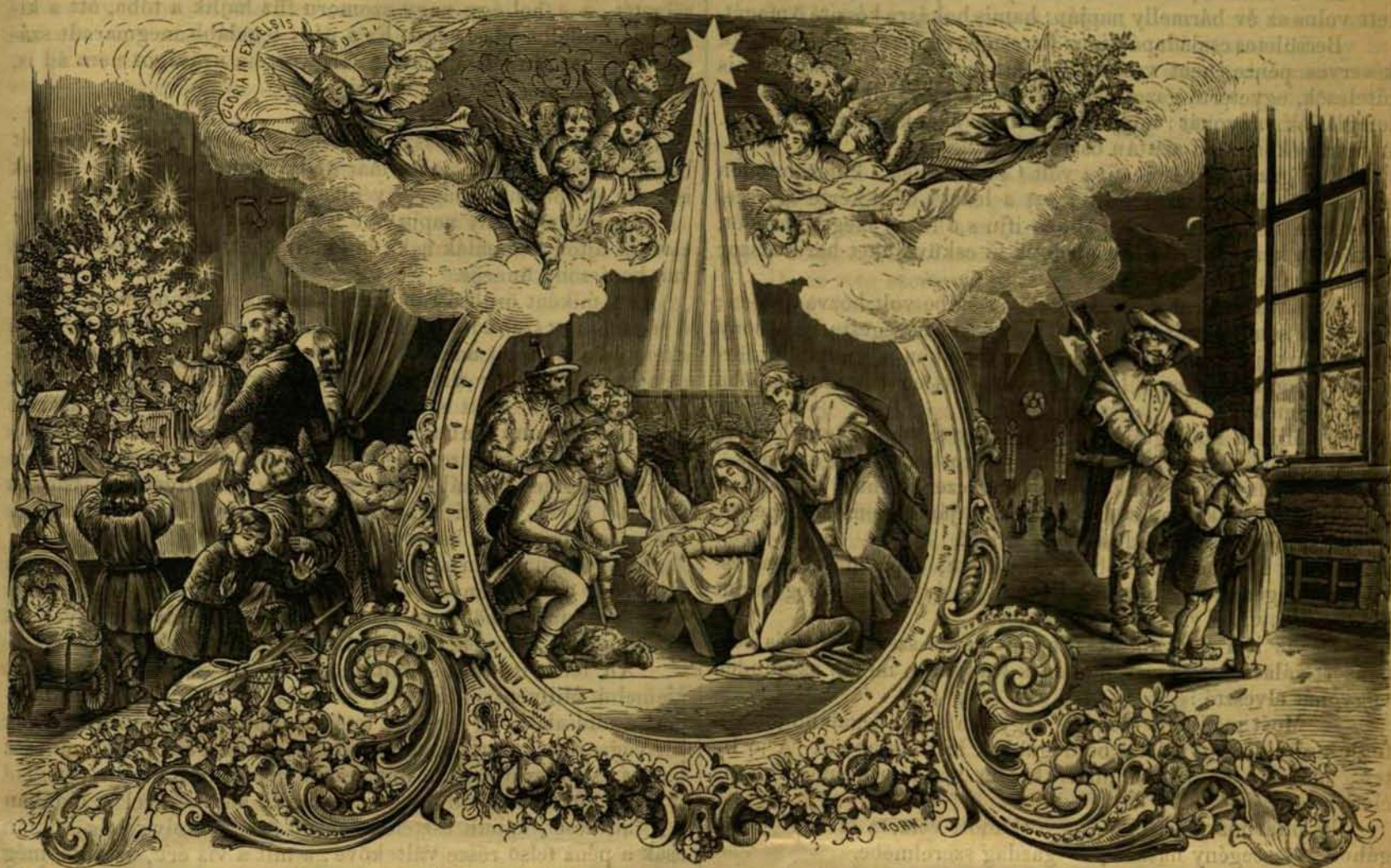
Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

A „Vasárnapi könyvtár“ ügyében.

Rohrer Antal, k. rendi tanár urnak Szegeden. Örömmel olvasók a beküldött iven a tanuló ifjak hosszú névsorát. — *Csaplár Ignác* ráczpetrei s. lelkész urnak. Szívünk mélyébe hatottak megrendelését kísérő iméz szavai: „Csak ezen olcsó e hazában eddig nem létezett „Vasárnapi Könyvtár“ által lehet a köznépül olvasvágyat ébresztetni, melynek áldásdus következményeiről már nehány év folytán a köznép teendő tanúságot. — Isten tehát a szent vállalatot!“ — *Fogarassy Gábor* tanár urnak Madarason. Jelszavunkat híven meg fogjuk tartani. — *Valkó János* urnak Nádudvaron. Mi is önnel forrón ohajtjuk: hogy „azon mag, melyet a magyar faj szívébe — a „Vasárnapi Könyvtár“-ral — átültetni igyekezzünk, kicsirázva, kiirthatlan gyökeret verjen!“ — *Molnár Károly* urnak Szalontán. Nem lepett meg a sok aláírással megtölt három iv; már több ízben tapasztalván, hogy a lelkes szalontaiak előfizetési ivenken az aláírási rovatot keveselelték. — *Gyöngyösi János* urnak Makón. A kiadó hivatal a szétküldésben a lehető legnagyobb pontossággal jár el; de ha még is — mi elkerülhetlen — valamely nem általunk okozott hátramaradás történik, szíveskedjenek az illetők nehány sorral a kiadó-hivatalnál reklamálni, és a baj azonnal orvosoltatni fog. — *Loász József* urnak Kassán. A kassai tanuló ifjuság a „Vas. könyvtár“ mellett csakugyan szép buzgalmat tanusít. A magyar költészet történetének II. kötete sajtó alatt van. Jósika M. regényeinek olcsó kiadásából a 7. és 8. kötet nemsokára meg fog jeleni. — Szíves tanácsának egykor hasznát vesszük, ha nem is olly kiterjedésben, nehogy az által a „Vas. könyvtár“ kockáztassuk. — *Endorffer László* jegyző urnak H. K. Ujlakon. Jótékonyan hatottak kedélyünkre, hogy „előfizetői — kiknek nagyobb része napszámmal kereste meg az előfizetésre szükségelt 2 pftot. — háladó szívvel fizették azt le, mert a könyvtárt nemcsak megvenni szeretik, hanem a vállalat becsét elismerni is tudják.“ — *Jaskula Antal* jegyző urnak Galsán. Osztozunk azon hazafiai örömeiben, hogy a „Vas. könyvtár“ nyert számos előfizetőt a földmives osztályból vannak s önnel felsoroltunk: „adja Isten, hogy az előfizetési felhívás mindenütt hasonló viszhangra találjon!“ — *Báthory Sándor* urnak Nagyváradon. Köszönjük a pártfogást. Levelére válaszolni fogunk. — *Virág József* urnak Szolnokban. Meg fogjuk engedni, hogy az előfizetőinek járó példányokat hirdetésünk értelmében önhöz intézhessük. — *Torkos Gábor* páli jegyző urnak. Tekintetbe véve a páli községnek tűz általi károsulását, részére egy ingyenpéldányt fogunk küldeni. — *Róder Ignác* főkerész urnak Csurgón. Millyen a gazda, ollyan a szolgálja. Ön mint mélt. gróf Károlyi György urnak csurgói főkerésze nemcsak ügyes kézzel ápolja a gyönyörű angol kertben a növényeket s ültetvényeket, hanem hazafiai lelkesedéssel ápolja egy-szersmind a magyar irodalom növényeit is, s igyekezik azokat minél gyümölcsözőbbé tenni. Fogadja elismerésünket pártfogásáért s azon hazafiai tetteért, miszerint a „Vas. könyvtár“ illető egyik ingyenpéldányát a helybeli iskolának felajánlani szíveskedett. — *R. J.* urnak Majsán. K. S. és K. K. egykorú írók.

Hajnik K. szerkesztő.

Heckenast G. kiadó.

KARÁCSONY ÜNNEPRE.

A karácsonyi dolgozó.

(Elbeszélés.)

JÓKAI MÓRTÓL.

Földműves, napszámos elhagyja munkáját szent karácsony napján: kovács pörölyétől, szabó ollójától pihenést ad magának: gazda nem hajtja e napon munkára cselédjét, kereskedő bezárja boltját, hivatalnok szünetet tart országos dolgokban; s mennek mind a templomba, az Isten színe elé, imádkozni, számot adni: ki mint teljesíté, mire hivatva volt? földműves, napszámos, kézműves, kereskedő és hivatalnok?

Ismertem egy embert Pest városban (mások ismerhetnek többet is illyeket), a kinek nem volt karácsonya soha. Mintha ő érte nem is született volna a megváltó e napon, mintha az ő kedvéért nem nyílt volna meg az ég, midőn alászálltak abból az angyali seregek, halandókhoz zengedezve: „ime lássátok az utat a mennyországhoz!”

Csalavérinek hitták ez embert, nagy-kereskedő volt, a mi annyit jelent, hogy ő nem szokott boltban röffel mérni kelmét, itczével eleséget, hanem mindent csak szekér és hajószámra adott és vett.

Sokat eladott és sokat vett egész esztendőn át, hitelbe és kész pénzen, itt nyert, amott vesztett, sok dolga volt mind adósaival, mind hitelezőivel; s ezt a sok összebonyolódott állapotot mind felírta egy nagy könyvbe, a minőt minden kereskedő tart magának, mindenik lap egyik oldalára felírva a mivel tartozik, a másokra, a mivel tartoznak neki mások. Az illyen kereskedői könyv nagy szentség, olyat csak szilárd hitelű, nagy becsületű embernek adnak, keresztülhuzva minden lap a hatóság

zsinórával s megerősítve pecsétjével, és abban nem szabad sem törlésnek, sem vakarásnak, nem hogy hamis irásnak lenni, mert az a kereskedő tanubizonyosága, a minek bizonyítékára ha megesküdött, az annyit ér, mintha két élő tanu szólna mellette.

Minden esztendőben készít minden rendes kereskedő e könyv szerint saját tudomására egy összevetést, a miből megtudja: nyert-e vesztett-e ez esztendőben? adóssága több-e, mint valódi birtoka? Ezt az összevetést hívják kereskedői mérlegnek, mintha egyik seprnyőjébe volna téve a készpénz, másikba az adósság, mellyik nyomja le a másikat? a mi természetesen a kereskedők titka.

Ezt a mérleget szokta rendesen karácsony ünnepein készíteni azon nagykereskedő, a kiről beszélek. Hja! az illyen munkát nem lehet megtiltani; kapát, ásót, kalapácsot ki lehet parancsolni az emberek kezéből, de a ki tollal dolgozik, ki kényszeritheti azt az ünnep tartására?

Ha néha mondák ismerősei: mért dolgozik karácsony napján? miért nem megy ő is templomba, mint mások? rosz tréfával felelt nekik:

— Én nem szoktam koldulgatni sem embertől, sem Istentől. Saját eszemmel szerzem vagyonomat. Hát a pap nem dolgozik-e karácsonynapján? ő akkor prédikál. Hát a harangozó nem ünnep nap dolgozik-e legtöbbet? Egyházi, orgonista mind ekkor robotol. Még sem szólja meg őket érte senki.

Illy gunnyal szokta kifizetni embereit és tovább lapozott és irt abban a nagy, kétoldalu könyvben. A közel templomból áthangzottak ablakain az ájtatos énekhangok, alig dolgozhatott miattok nyugodtan.

Mig az emberek áhitatos része énekelt és imádkozott, Csa-

lavéri odahaza irt és irt a nagy pecsétes könyvben és azok a számok, a miket oda irt — hamis számok voltak.

Az a munka, mit ő karácsony ünnepén tett, roszt munká lett volna az év bármely napján: hamis bukásra készíté ő magát.

Becsületes családapák igaz keresménye, özvegyek és árvák keserves pénze ment veszendőbe átkozott kezei között; hamis hitelezők, egyetértő gazczimborák voltak előre elkészítve, a kik lefoglalják vagyonát; hogy a később jövőeknek semmi se jusson. A martalékon majd azután osztozzanak együtt.

Egy gazdag gyámleánya volt Csalavérinek, kinek minden pénze az ő kezére volt adva; ezt a leányt nőül kérte egy szegény, de becsületes, szorgalmas ifjú s a leány megszerette őt, neki adta kezét. Épen most hirdetik ki esküvőjüket harmadszor a templomban.

Az árva gyermek öröksége is rendbe volt hozva szépen; egy fillér sem maradt abból; a kereskedő bevégezte karácsony napi munkáját s azután kinézett az ablakon s gunyosan dörögte magában, a mint látta a sok embert egyik templomból a másikba menni:

— Milyen boldogtalanok, hogy úgy sietnek a templomba!

... Másnap hire futamodott a városban, hogy a nagykereskedő Csalavéri megbukott több száz ezer forintig. Számtalan család jutott tönkre miatta. Nála veszett jámbor emberek pénze, saját gyámleánya is koldussá lett általa!

Pedig Flórának, ez volt a leány neve, épen ma kellene esküdni vőlegényével, ki őt mint gazdag leányt kérte meg, mint koldus leánynyal van eljegyezve most.

De az ifjú megmutatta; hogy igazán szerelemből és nem pénzért választotta; azt mondá a leánynak, midőn az minden vagyonát elveszté:

— Most már te is szegény vagy, én is az, legalább jobban fogjuk szeretni egymást s boldogabbak leszünk együtt. A jó Isten, meg az én két munkás kezem majd csak megsegít az életben.

És oltárhoz vezette őt, megesküdött vele, s elvitte őt magához, — szegény házába, — gazdag szerelmébe.

A csalárd kereskedő ellen nagy pert indítottak hitelezői, kemény büntetést kértek fejére, azt kívánták, hogy a törvény legyen iránta szigorú és büntesse őt gyalázatos fogsággal.

A bukottnak hajh sok pénzébe került, hogy e büntetést elhárítsa magáról, a hamis fillér magával vitte az igazat is; — és még sem sikerült magát megmentenie a büntetéstől, gyalázattól. A bírák szigorúak voltak és igazságosak.

Szent karácsony napja volt újra; harangoztak minden toronyban, a hívek ünnepi öltözetekben siettek a templom felé; templomokban énekhang és orgona szólt, az utcákon gyermekek mutogatták egymásnak karácsonyi ajándékaikat, — vármegyeház rácsablaka előtt szuronyos fegyverrel jár alá s fel az őrt álló drabant, s az ablak vasrácszatán keresztül a gonosz kereskedő néz ki az utcára csufos börtönéből, az ablak jégvirágain keresztül forró lehellelével kerek nyílást olvasztott magának, azon keresztül néz ki az utcára s a mint látja az embereket a templomba sietni, sohajtva szól magában:

— Milyen boldogok, hogy úgy mehetnek a templomba!

Oda van már a becsület, oda a jó hírnév, a szabadság is egy időre: hat évet kell a börtönben kitöltenie. De azért még is van valami, a minek örülni tud. Meg van a pénz. Az elcsalt, az elrabolt pénz, kiadva gazdag kamatra, rábizva hűséges cimborákra, kik vele egy kézre játsztak. Ha a fogság ideje letelik, ő ismét gazdag ember fog lenni, s a gazdagság megint becsület.

Történt azonban, mint akárhányszor történik a világban, hogy az ember saját vermébe esik bele, a börtönben ülő kereskedőt nemsokára ugyanazon csapások érték, miket ő szerke másoknak. Egyike azon cimboráknak, kik eldugott pénzeit kezelték, mindenestül megszökött az országból, több adósa megbukott s ő ott veszté náluk titkolt összegeit; rablott, csalt kincsei úgy szétolvadtak, mint a hó. Most már igazzá vált, a mit esküvel állított előbb, hogy pénze nincsen sehhol, senkinél. Lőn neki az ő szavai szerint.

De még sem egészen. Mielőtt bukását kihirdette volna,

összeváltott sok aranyat, több ezer forintot érőt, azt egy vas szekrénybe rejtette; egy sötét éjszakán kivitte magával hintóján a városligetbe. Ott hintóját hátrahagyva, megkerülte a pávák szigetét, s a hol egy nagy szomorú fűz hajlik a tóba, ott a kiálló partoldalba elásta azt. Ez a pénz legalább megmaradt számára, mehet tán harmincezer forintba, ha uraságot nem ad is, de legalább meglehet belőle élni.

Letelt a három hosszú esztendő. Azóta Csalavéri bűnét baját elfelejtették, előjöhet már a világban, tán rá sem fognak ismerni. A börtönlég nagyon vénit. Talán a gyalázat még jobban.

Ismét karácsony napja volt. Este későn kinyitották a fogoly előtt az ajtót, s mondák neki, hogy elmehet, idejét kitöltötte, ma van karácsony ünnepe.

Ah miként örült a rab: nem a magasztos ünnepnek; hanem a rég óhajtott szabadságnak! hogy futott végig az utcákon: nem a templomba, hálát adni az Istennek, kibékülni önlélekével; hanem egy roszt szibárushoz, ki boltját ez ünnepnapon is megszokta nyitni a vásárló előtt s utolsó néhány garasán kapát vásárolt tőle. Hisz egy óra múlva aranyakkal fogja tömni zsebeit.

Azt várta csak, míg egészen besötétült, az emberek haza mentek. Minden háznál öröm és jó kedv van ilyenkor, barátai szerettei körében tölti mindenki az estét, egymást keresi az ember; a mezőkön nem barangol senki.

Szép nyugodtan végezheti munkáját a vétkes ember, ki karácsony éjszakáján elásott kincset siet felvenni. Meglelte a nagy gyászfüzet, könnyen ráakadt a helyre, mit megjegyez: a földbe vágott kapa éle megkondult a vasládában.

Ah, tehát itt van! sohajta könnyebbült szívvel s sietett azt kiemelni. Millyen nehéz volt! A szekrény zára rég berozsdásodott a föld alatt, úgy kellett tetejét a kapával felfeszíteni. A vas zár végre felpattant, az ember odakapott kezével — és ime roszt kavics és kődarab volt, a mit kezébe markolt, arany helyett.

Az ember örült dühvel kaparta ki két kezével a ládában levő kövecset, kábult esztelenségében azt gondolva, hogy talán csak a pénz felső része vált kővé, a mit a víz ért, az alja még most is arany; fenekig kavics volt abban; roszt haszontalan föld és nyirok.

A világ egyet fordult vele, tele markolta mindkét kezét azzal a kavicscsal és elkezdett futni vele, és futott, futott sokáig, a mig el nem esett valahol, ott fekvé maradt, ott találták meg másnap reggel azon járó falusiak, félig megdermedve.

Bevitték őt a kórházba, hosszas ápolás után testi ereje lassankint visszatért, de lelke örökre háborult maradt.

A mint elbocsáták, rögtön elment a városligeti tóhoz, ott teli válogatta zsebeit azokkal az apró lapos kövecskékkal, a mik úgy hasonlítanak a pénzhez, s azután visszament a városba és eljárt házról házra, megkérdezve mindenütt, nem tartozik-e ő ennek meg amannak? Ha valahol pajkosságból valaki ráhagyta a kérdést s azt mondta, hogy „tartozik“, akkor ő azt válaszolta, hogy fizetni jött s zsebébe nyúlt és előszedte a kavicsokat és fizetett velök, számlálgatva: „egy száz, kétszáz, — ezer forint, — tíz ezer — száz ezer forint“, a mennyit kértek tőle. Volt nála százaz és ezeres elég; — mind szép gömbölyű kavicsok.

Azt a pénzt, a mit ő elásott, tulajdon kocsisa vette fel onnan, ki azon éjjel, hogy őt a városligetbe vitte, kíváncsiságból utána lopózott, meglelte, s azután a pénzt elvéve onnan, abból megtartott magának annyit, a mi esztendei fizetetlen bére volt, kifizette belőle ura nevében több cselédársait, a többit felosztotta urának azon hitelezői közt, a kik épen semmit sem kaptak, a jó Flóra is így jutott vissza vagyonának tizedrészéhez, a mi jobban esett neki akkor, mintha korábban az egészet kapta volna meg. A becsületes kocsis még azon felül azt a gonosz büntetést is gondolta ki csalárd gazdája számára, hogy a vas ládát megtölté apró kavicscsal, s úgy tevé vissza előbbi helyére.

Esztendők multak el ez után, a vén eszelős koldus multjáról mindenki elfeledkezett már, csak arról ismerték őt még, hogy eljárt, a hol ennivalót látott, *vásárlani* és nem kért semmit ingyen: fizetett mindig — kövecscsel; oh gazdagon fizetett, marokkal adta és olvasatlanul. A szánakozó emberek hagyták őt

azon hiténél, hogy megadta az árát annak, a mit ők alamizsnaképen adtak neki.

Csupán egy nap az esztendőben nem járt „vásárlani” — karácsony ünnepén. Ez nevezetes nap, mondá, akkor nem szabad adni és venni; ekkor csak alamizsnát szabad osztogatni.

„És ő osztogatta az alamizsnát a koldusoknak: szép sima kövecseket; egyet a fiuknak, kettőt az öregeknek: „ez az ezüst, ez az arany.”

Este pedig olyan soká elbolyongott az utcákon és nézte, hogy robognak a hintók, hogy sietnek az emberek. Mindenkinek van valahova menni, csak ő neki nincsen.

Ilyenkor azután elszomorodott s kezdett emlékezni rá homályosan, hogy valaha ő neki is volt hová menni ezen a napon, volt csendes nyugodalmas háza, meleg szobája, butorai; terített asztala. Asztal körül vidám vendégei, mosolygó ifju arcok. . . .

Hm, mosolygó ifju arcok! Hova lehettek azok mind? olyan régen régen volt az, hogy senki sem tudná már megmondani.

Egy karácsony-estve valami földszinti ház ablakából úgy ragyogtak ki a gyertyák az utcára, két kis árva fiu úgy el tudott gyönyörködni abban, a mi ott az ablakban volt kirakva, mindenféle szép. A vén koldus oda ment hozzájuk, vallyon mit néznek úgy?

A kis földszinti szobában fel volt állítva a karácsonyfa: gyermekek öröme, angyalok példája. Egy zöld fenyőfa, mindegyik ágán apró ajándékok, bábuk, és cipőcskéik, fakardok, falovak és cukorangyalkák, miket jó fiuk, jó leányok számára szerető szülők kötöztek oda tarka szalagokkal, s minden kis fagra egy szál viaszgyertyát gyújtottak meg.

A karácsonfát négy gyermek állta körül, az ötödiket az ifju apa tartotta kezében, kinek vállára a szép ifju nő támaszkodott. A hatodik angyal-fejecske az anya ágyából mosolygott elé, míg helyét a bölcsőben nagy cifra játékból foglalta el.

Milyen áldás van e házon. A gyermekek mind olly szépek, mind olly épek, a szülők ollyan vidámak; fény, gazdagság nincs házukban, de van jóllét, bőség és meglegedés.

A vén koldus úgy elnézte mindezt az ablakon keresztül. — Emlékezett rá nagy mélán, hogy ezt a két arcot ismerte ő valaha, mikor még azok nem voltak meg e hat apróbb másolatban. Volt egyszer egy gazdag ember, annak volt egy gyámleánya; azt megcsalta, kifosztotta; szegény ember vette férjül; ilyenforma mese jutott eszébe.

Flóráé volt ez a boldog család.

Az ajándékokat megkapták a jó gyermekek, mindenik ajándékban volt még valami rejtve is, egy-egy kis ezüst pénz, a minnek a gyermekek úgy tudnak örülni; azt sem tudják még mirevaló.

Ketten hárman összesugnak: mit tegyenek e sok pénzzel? Nyalánságra minek adnák? Jó gyermek azt nem szereti, van mit enni otthon az eléig. Eltegyék és számlálgassák? Ez zsugoriságra szoktat, s abból támad szívtelenség. . . . Ott künn áll az ablak előtt koldus gyermek, kettőcske is; azoknak nincs karácsonyfájok, tán fájok fűteni sincsen, tán szobájok sincs hol fűtsenek; adjuk nekik az ezüst pénzdarabkákat.

Engedelmet kérnek reá; apa anya örömkönnel adja azt meg; két legnagyobb gyermek kimegy pénzt osztani koldus gyermekkének.

Mikor mindent odadtak már nekik, akkor veszik észre, hogy rongyos koldus ember ott ül a szegletkövön a ház előtt s néz bánatos szemekkel reájuk.

Visszamennek szülőikhez s elkezdnek könyörögni: „oda kinn ül koldus ember, úgy fázik, úgy éhezik, hadd hívjuk be, hadd egyék, hadd melegedjék itt benn; úgy is nekem sok az étel. Károlyka sem akar enni, Jolanka, Piroska mind ad a magából neki: jóllakhatik vele.”

A szülők megengedik, hogy bevezessék a koldusembert a gyermekek.

Jön az tántorogva a szobába, mind két kezén egyik gyermek fogja. Nem tud szólni, csak maga elé bámul. Leültetik a jó meleg kályha mellé, adnak elé ételt italt s körülülük gyönyörködve: millyen jól esik az neki.

A két szülő borzalommal tekint ez arcvonásokra, a borzalom szánakodássá válik, a mint ráismernek lassan . . . a szív elfacsarodik keblükben e látványra.

Midőn jól evett és ivott az ember; oda mennek hozzá, megfogják kezeit s nyájas, vigasztaló szóval mondják neki, hogy innen már most ne is menjen tovább; a hol ennyien elférnek, még egy ember számára is lesz elég hely. Maradjon itt, a míg csak él.

Az ember rebegve hagyja rá, hogy ott marad náluk, a míg él.

A férj előszedi ruháit s felöltözteti őt ócska rongyai helyett saját meleg köntösébe, a gyermekek vánkost, párnát hordanak össze számára: a hol annyian alusznak, könnyű ott még egyre ágyat készíteni; a szomorú ember nem megy már most odább.

De az még szomorubb leszen. Arczán a sűrű könyvek hullanak végig. Most már emlékezik jól mindenre: annyi ember ellen vétett; de senkinek sem annyit, mint ő nekik. Megrabolta gyámleányát, épen menyegzője napján, épen szent karácsony napján; és ime újra itt van szent karácsony napja, s a megrontott család asztalt terít, ágyat vet a koldus számára.

— Itt maradok, itt maradok; rebegi előttük, csak elébb kimegyek, megnézni az égen: feljött-e már az a csillag, a kit én keresek?

Azzal kiment; csillagot nem talált az égen; hanem talált egy száraz ákáczt a kertben, arra felakasztotta magát. . . .

. . . Szent karácsony napján.

Isten legyen irgalmas szegény nyomorult lelkének.

Az én hivatalom.

(** -nek).

Ne keseríts kérlek, ne kérdezd mi vagyok, —

Nemzetemnek lettem koldustarisznyája

A mi keserű van ezen a világon,

Az én hivatalom mind énnekem hányja!

Az én hivatalom a nemzet talpköve

Azért áll olly alatt, azért nincs öröme!

Az én hivatalom sárba vetett gyémánt,

Azért nem olly diszes, s miképen fénylenék?

Annak kell azt csupán felvenni a sárból

— Megvetve rongyosan — kit megutált az ég.

Jól tudja a világ milly nyomorban élünk —

Hol van a szív . . . a ki tán megesis értünk?!

Az én hivatalom ezerek emléje

A mellyből szívhatni a legelső tápot

S úgy jár velők miként patakkal a forrás —

Elhagyja az, ha már nagy folyóvá váltott.

A sirhalomra is leszáll a napsugár . . .

A én hivatalom könyörületre vár!

Hallom szegezni már deszka-koporsómat,

S árváimat — rongyban — jajgatni felette,

Éhező özvegyem könyeit is látom . . .

Hajh! a világ őket máris elfeledte! . . .

Az én hivatalom mit kamatoz végre?

Özvegyet és árvát juttat véginségre!

Csak ez maradt csupán holtomig jutalmul:

(Mit a halálosrab egyképen reménylhet)

A tiszta öntudat; s hogy rövid az élet

— Ha valónak nem is — megjárja reménynek —

De ennyi panaszra úgy hiszem tán van ok:

Én a kisgyermekek tanítója vagyok!

KARÁCSONYI ÉS ÚJ ÉVI AJÁNDOKUL!

HECKENAST GUSZTÁV

kiadó-hivatalában megjelent és sajtó alatt levő munkák.

Nemzeti képes naptár 1856-ik évre.

Szerkeszté TÓTH LÖRINCZ.

Mind szerkesztő neve, mind munkatársai kezeskednek róla, hogy e munkában bbet kap a közönség, mint puszta időhöz kötött érdekű naptárt. Az érdekes olvasmányokon kívül, mik ennek szépirodalmi részét gazdagítják, kezdetét veszi az olvasón érdekes és tanulságos cikksorozatoknak, mikben több évfolyamon át egy egész ország érdekes történetét fogja birni. A mult évi háboru történeteinek kívül megtalálja az egész 1848-9-ki olasz hadjáratot, a legalaposabb kidolgozásban; a **Magyar Iutarch** cím alatt nevezetes hazánkfiainak életírását, a helyleírásokban hazánk és a föld emlékeztető méltó helyiségeit, a mind ezekben előforduló emlékeztető személyek tárgyak hű és finomul metszett képeivel. Ezekhez járul a **Házi ügyvéd, orvos és nácsadó**. Végül a legpontosabban szerkesztett tisztí névtár és egyéb naptári utmutók. Az egész 340 nagy nyolczadrét lapra terjedő mű ára csak **1 ft. 12 kr.**, postán áldve **1 ft. 20 kr. pengő**.

Új magyar-német képes olvasókönyv.

6—10 éves gyermekek számára. AJÁKYTÓL.

Pest, 1855. Színezett képes borít. kem. kötve, ára 48 kr. pengő.

Csataképek a jelenkori háboruból.

Mind a három kötet megjelent.

Az első kötet tartalmát képezik e következő novellák: „A khámok utóda”; „A tábornok és az asztrál szellem”; „Szinope”; „A basibozuk.” A második kötetben vannak: „A bajadere”; „A gyermek”; „Drága föld”; „A veszélyes sakkjáték”; „Álma”; „A kereszt a csatatéren”; „A sérthetetlen”; „A rossz hely.” Harmadik kötet tartalma: „Az amazon”; „A fegyvertelen”; „A bojár leány”; „Az akhtiári fogoly.” Összesen 577 lap igen szép papíron és jellemző borítékkal. — Ára a három kötetnek **3 ft. pengő**.

MAGYAR

NÉPMESÉK.

Erdélyi Jánostól.

A mesélő modor egészen megtartott egészséges zamatjával. Egyike azon gyűjteményeknek, mik népköltészetünkre eleven világot vetnek. A szövegbe nyomott fametszetek mind igen találók és csinos kivitellűek. 194 lap.

Ára 1 ft. pengő.